

ข้อมูล (ต้อง)เปิด

เพราะทุกคนเป็นส่วนหนึ่ง
ของระบบที่โง่งยาก

**OPEN DATA:
POWER IN YOUR HANDS**

INSIDE VIEW

COVER STORY

ข้อมูล(ต้อง)เปิด เพราะทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของระบบที่โงงยาก 3

HIGHLIGHTS | เปิด “Spotlight” ส่องที่มีดด้วย Data

- 01 “Open Data” ฤกษ์แจสำคัญสู่ระบบที่ “โงงยาก” 6
- 02 ตรวจสอบบ้านเลือกตั้ง : Checklist ข้อมูลที่ต้องเข้าถึงได้ 7
- 03 ชวนมอง “ลอยกระทง” ในมุมมองใหม่ ผ่านเลนส์ของข้อมูลเปิด 8
- 04 7 ปีที่รอคอย ชัยชนะก้าวแรกของประชาชน
สู่มาตรฐาน “รัฐบาลเปิด” ระดับโลก 9

INSPIRE | แรงบันดาลใจจากคนขับเคลื่อนระบบ

- 01 รณิสรา เรืองเดช 10
จากคนธรรมดาสู่ Civic Tech ด้าน “Open Data”
- 02 ดร.พิเศษ สอาดเย็น 11
“Open Data” คือ “Gamechanger” ของพลังพลเมือง

CONNECT THE DOTS | ช่วยกันเปิดประตู “Open Data” ให้สมบูรณ์

- 01 25 ชุดข้อมูลด้านโงง... จิ๊กซอว์ที่เราต้องช่วยกันต่อให้ครบ 13
- 02 ปลดล็อกกฎหมาย PRTR : “ข้อมูลเปิด” ดักละเมิดสิทธิสิ่งแวดล้อม 14
- 03 บทเรียนโลก... ไม่มีที่ไหนสำเร็จในชั่วข้ามคืน 15

COVER STORY |

ข้อมูล(ต้อง)เปิด เพราะทุกคนเป็นส่วนหนึ่ง ของระบบที่โยงยาก

ทำไมข้อมูล(ต้อง)เปิด เพื่อระบบที่โยงยาก...?
เพราะ “ความลับ” คืออาวุธของคนโกง

“ข้อมูลปิด” คือช่องโหว่อันดับ 1 ของการทุจริตไทย

13.7%

ของรูปแบบการทุจริตที่พบบ่อยที่สุด คือการไม่เปิดเผยข้อมูล หรือเปิดเผยข้อมูลไม่ครบถ้วน

รองลงมา

12.3%

การเอื้อประโยชน์แก่ญาติ/พรรคพวก

10.9%

การใช้ตำแหน่งทางการเมือง เพื่อเอื้อประโยชน์แก่พรรคพวก

ผลสำรวจดัชนีสถานการณ์คอร์รัปชันไทย (Thai CSI) ปี 2568

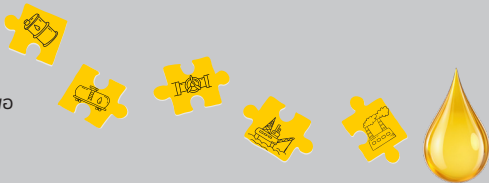
นี่คือ “ประตูบานแรก”

ที่คนโกงใช้ซ่อนตัว เมื่อไม่มีใครเห็น
ข้อเท็จจริง ดุลพินิจส่วนตัว
ในที่มืดจึงกลายเป็นช่องทาง
เรียกรับผลประโยชน์

บทเรียนจาก “พื้นที่มืด” : กรณีน้ำมันหาย 57 ล้านลิตร

มี.ค. 2569
ปั๊มน้ำมัน
หลายแห่งเริ่มมี
น้ำมันไม่เพียงพอ

เม.ย. 2569
แกล่งข่าน้ำมันหาย
จากระบบราว 57 ล้านลิตร

พลัง “แสงสว่าง” : จากตึก สตง. สู่การตรวจสอบในมือคุณ

ในทางกลับกัน เมื่อเราใช้ “แสงสว่าง” จากข้อมูลเปิด มาตรวจสอบโครงการรัฐ ผ่านเครื่องมืออย่าง CoST Thailand หรือ ACT Ai เราจะเห็นภาพที่เปลี่ยนไป ข้อมูลช่วยเปลี่ยน “ความสงสัย” ให้เป็น “หลักฐาน” ที่จับต้องได้

คอร์รัปชันเป็นประเด็นที่พูดถึงมากขึ้น หลังตึก สตง. กล่ม ซึ่งการเปิดข้อมูลสู่สาธารณะ เผยให้เห็นความผิดปกติ หลายประการ เช่น

1. แก้มบก่อสร้างหลายครั้ง โดยไม่เปิดเผยต่อสาธารณะ
2. มีข้อสงสัยเกี่ยวกับการใช้บริษัทนอมินี
3. อาจมีการปลอมลายเซ็นอนุมัติแก้มบก่อสร้างบางส่วน

ยังมีอีกหลายโครงการรัฐที่ประชาชนต้องเฝ้าจับตา เช่น

- ❖ โครงการที่ เสนอราคาต่ำ กว่าราคากลางผิดปกติ
- ❖ โครงการที่ แก้มบบ่อยครั้ง หลังได้งาน
- ❖ ผู้รับเหมาที่ ทิ้งงาน แล้ว จัดบริษัทใหม่ รับงานต่อ

“ รั้ไ้ม่ว่าเมื่อข้อมูลเปิด สามารถช่วยประหยัด
งบประมาณแผ่นดินได้จริง 5-6%! ”

(ที่มา : KRAC)

ข้อมูลเปิด ทางออกจากเขาวงกตคอร์รัปชัน

แค่ “เปิดข้อมูล”
ช่วยลดโกงได้จริงหรือ?
คำตอบคือ... ช่วยได้
และมีตัวเลขยืนยัน
ชัดเจน

โครงการ “CoST Thailand” ซึ่งกำกับดูแลโดยกรมบัญชีกลาง แสดงให้เห็นว่าเมื่อข้อมูลโครงการก่อสร้างภาครัฐเปิดให้เข้าถึง และมีคนช่วยกันตรวจสอบ งบประมาณก็รั่วไหลน้อยลงอย่างเป็นรูปธรรม หรือกลไกที่เปิดให้ประชาชนเข้ามาร่วมตรวจสอบ กระบวนการจัดซื้อจัดจ้างภาครัฐตั้งแต่ต้นทางอย่าง “Integrity Pact (IP)” ก็ช่วยประหยัดงบได้จริง เมื่อข้อมูลได้รับการเปิดเผย และมีคนช่วยกัน “มอง” ระบบก็จะเปลี่ยนจากพื้นที่ปิดที่ตรวจสอบยาก ไปสู่พื้นที่ที่การทุจริตเกิดขึ้นได้ยากขึ้น

CoST Thailand (2558–2568)

- ✓ จำนวนโครงการ : **7,118 โครงการ**
(เปิดข้อมูลและตรวจสอบได้ : 6,167 โครงการ)
- ✓ งบรวม : **380,768 ล้านบาท**
- ✓ ประหยัดได้ : **27,761 ล้านบาท (7.38%)**
เมื่อใช้เครื่องมือคำนวณทางสถิติมาช่วยยืนยัน ผลปรากฏว่า แม้ควบคุมตัวแปรอื่น ๆ แล้ว ก็ยังช่วยประหยัดเงินได้จริง 5–6%

Integrity Pact (IP) (2558–2563)

- ✓ จำนวนโครงการ : **193 โครงการ**
(โครงการขนาดใหญ่ งบประมาณตั้งแต่ 1,000 ล้านบาทขึ้นไป)
- ✓ งบรวม : **2.15 ล้านล้านบาท**
- ✓ ประหยัดได้ : **78,474 ล้านบาท (8.2%)**

Open Data สู่คอร์รัปชันได้อย่างไร?

เปิดข้อมูล ปลดล็อกดุลพินิจ

ข้อมูลเปิดช่วยเปลี่ยนการตัดสินใจจาก “ดุลพินิจส่วนตัว” ในที่ลับ มาเป็นการทางข้อเท็จจริง ให้ทุกภาคส่วนเห็นพร้อมกัน จึงปิดช่องโหว่การใช้อำนาจที่มีขอบและสร้างความรับผิดชอบที่ตรวจสอบได้

เพิ่มอำนาจตรวจสอบ ให้ภาคประชาชน

เมื่อข้อมูลเข้าถึงง่าย อำนาจตรวจสอบจะย้ายมาอยู่ในมือภาคประชาชน สนับสนุนกลุ่ม Watchdogs นักข่าวเชิงสืบสวน และ Civic Tech

เพิ่มประสิทธิภาพรัฐ และทำได้ทันที

การแก้กฎหมายอาจใช้เวลานาน แต่การเปิดข้อมูลทำได้ทันที เห็นผลไว และทำให้หน่วยงานทำงานดีขึ้น เพราะรู้ว่ามีคนคอยจับตามอง

“ แล้วคนธรรมดา ๆ อย่างเราจะเริ่มสืบ (ค้น) จากตรงไหนดี? ”

คุณอยากตรวจสอบ หรือจับโกงเรื่องอะไร?

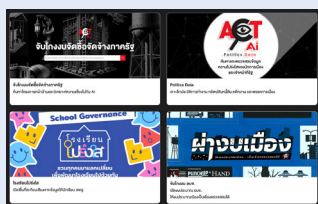
ผลสำรวจสถานการณ์คอร์รัปชัน (Thai CSI) ปี 2568 ชี้ว่าสิ่งที่ประชาชนต้องการเร่งด่วน คือ การตรวจสอบนักการเมือง และสนับสนุนให้เครือข่าย/ภาคธุรกิจ/ภาคประชาชนมีส่วนร่วม ในการตรวจสอบ (11.5%)

ขณะเดียวกัน ข้อเสนอหลักที่ประชาชนมองว่าสำคัญที่สุด คือการทำให้กระบวนการ จัดซื้อจัดจ้างโปร่งใส (22.9%) และสร้างนโยบายเศรษฐกิจที่แข่งขันอย่างเท่าเทียม (22.1%)

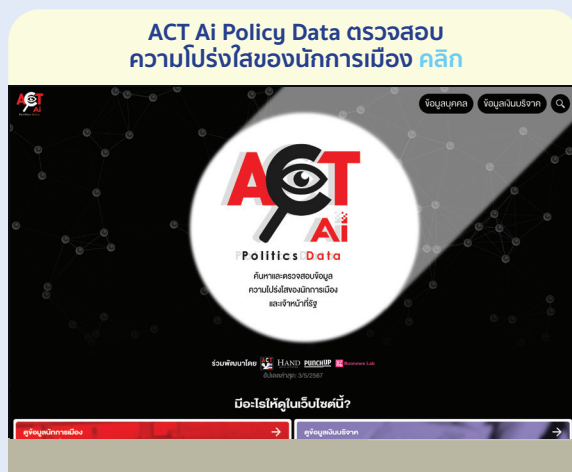
คำถามคือ แล้วเราทำอะไรได้บ้าง? วันนี้การตรวจสอบไม่ใช่เรื่องไกลตัวอีกต่อไป เพราะมีเครื่องมือ ที่ช่วยให้ประชาชนเข้าถึงข้อมูลภาครัฐได้ง่ายขึ้น ทั้งการตรวจสอบการใช้เงินภาษีในโครงการจัดซื้อ จัดจ้างภาครัฐ และการส่องนักการเมืองว่าทำงานคุ้มไหม โปร่งใสหรือเปล่า

ACT Ai ช่วยจับโกง งบประมาณภาครัฐ คลิก

Parliament Watch จับตา การทำงานของผู้แทนประชาชน คลิก

ภาษีไปไหน? เช็คเงินภาษีของพวกเรา คลิก

ดูเครื่องมือเพิ่มเติมได้ที่ TIJ Connect Vol.1 (หน้า 15)

HIGHLIGHTS | เปิด “Spotlight” ส่องที่มืดด้วย Data

“Open Data” กุญแจสำคัญสู่ระบบที่ “โกงยาก”

แล้ว “ข้อมูลเปิด” คืออะไรกันแน่?

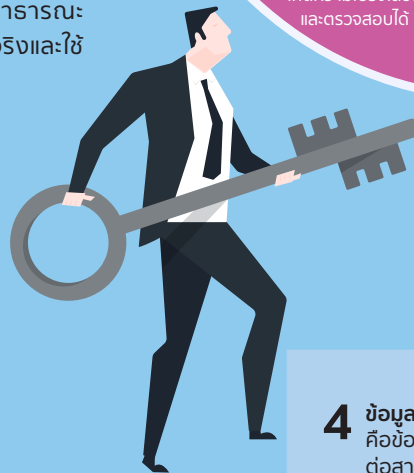
พูดให้เข้าใจง่าย “Open Data” หรือ “ข้อมูลเปิด” คือ ข้อมูลในรูปแบบดิจิทัลที่ทุกคนสามารถเข้าถึงได้ นำไปใช้ได้ และแบ่งปันต่อได้อย่างอิสระ ไม่ว่าเมื่อไหร่ ที่ไหน หรือเป็นใครก็ตาม โดยไม่ติดข้อจำกัดด้านเทคนิคหรือกฎหมาย

สำคัญคือ ข้อมูลเหล่านี้มีได้แค่ “เปิดให้ดู” แต่ต้องอยู่ในรูปแบบที่ใช้งานได้จริง ค้นหาค้นหาได้ ดาวน์โหลดได้ และนำไปวิเคราะห์ต่อได้

หากข้อมูลสำคัญเข้าถึงได้ยาก หรืออยู่ในรูปแบบที่ใช้งานต่อไม่ได้ ประชาชนก็ไม่สามารถตรวจสอบการทำงานของภาครัฐได้อย่างเต็มที่ ทำให้เกิดช่องว่างที่นำไปสู่การทุจริตคอร์รัปชันได้ง่าย โดยเฉพาะ “ข้อมูลเปิดเพื่อต่อต้านคอร์รัปชัน” ที่ Open Data Charter หรือองค์การระหว่างประเทศที่ส่งเสริมการเปิดเผยข้อมูลสาธารณะได้วางหลักการไว้ 6 ข้อ เพื่อให้การเปิดเผยข้อมูลเกิดขึ้นจริงและใช้ประโยชน์ได้จริง

แล้วเราจะรู้ได้อย่างไรว่าข้อมูล “เปิด” แค่ไหนหรือพร้อมใช้งานจริงหรือไม่

จากแนวปฏิบัติของ Open Data Charter คณะวิจัยไทยได้ลองจัดระดับ “ความเปิดและความพร้อมของข้อมูล” ออกเป็น 5 ระดับ เพื่อช่วยให้เห็นภาพชัดขึ้น

1 ข้อมูลที่ไม่มีการจัดเก็บ
คือข้อมูลที่ไม่มีการจัดเก็บโดยหน่วยงานรัฐ ทำให้ไม่สามารถนำไปใช้ได้

2 ข้อมูลไม่เปิดเผย
คือข้อมูลที่มีการจัดเก็บโดยหน่วยงาน แต่ไม่เปิดเผยโดยมักให้เหตุผลว่าเป็นข้อมูลส่วนบุคคล/ข้อมูลลับของทางราชการ

3 ข้อมูลไม่เปิดเผยในสาระสำคัญ
คือข้อมูลเปิดเผยอยู่ แต่ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง เช่น ข้อมูลนิติบุคคล แต่ไม่ระบุชื่อผู้ถือหุ้น

4 ข้อมูลเปิดเผยในสาระสำคัญ
คือข้อมูลที่มีการเปิดเผยต่อสาธารณะ แต่ยังมีปัญหาเรื่องคุณภาพ หรือช่วงเวลาที่เหมาะสมในการเปิดเผย

5 Machine-readable & Interoperable
ข้อมูลที่เปิดเผยในรูปแบบมาตรฐานสากลนำไปประมวลผล/เชื่อมต่อกับข้อมูลอื่นได้

5 ระดับการเปิดเผยข้อมูลภาครัฐด้านคอร์รัปชัน

โดยผู้วิจัยประเมินว่า... ปัจจุบันไทยยังไม่เปิดเผยข้อมูลที่ได้เปิดเผยได้สมบูรณ์ในระดับที่ 5 (ดูรายละเอียดเพิ่มเติมหน้า 13
เช็คลง: 25 ชุดข้อมูลด้านคอร์รัปชัน)

ตรวจการบ้าน เลือกตั้ง : Checklist ข้อมูลที่ต้องเข้าถึงได้

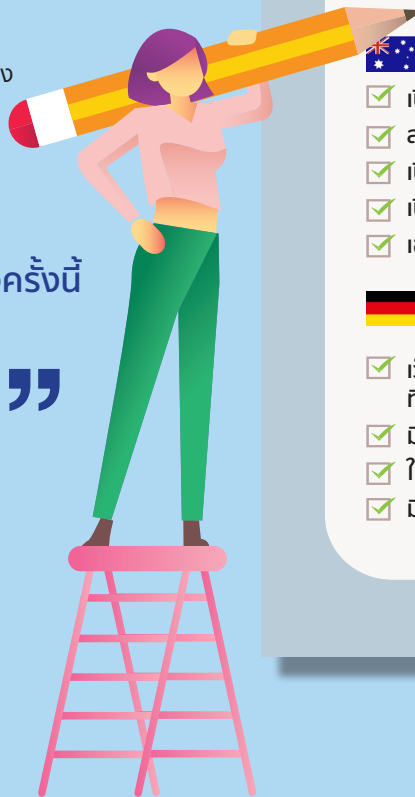
ทุกครั้งที่มีการเลือกตั้งใหญ่
คุณได้รับข้อมูลมากแค่ไหน?

เพื่อตอบคำถามนี้ ก่อนการเลือกตั้ง 2569
ที่ผ่านมา WeVis องค์กรที่ทำงานด้านข้อมูลเปิด
เพื่อส่งเสริมประชาธิปไตยได้จัดทำ “Checklist”
ว่า ควรเปิดเผยข้อมูลอะไร เมื่อไหร่ และในรูปแบบไหน
เพื่อตอบใจประชาชนผู้มีสิทธิเลือกตั้ง
ได้จริง ๆ และเป็นสิ่งที่สามารถทำได้เลย

หลักการ 4 เปิด : เปิดข้อมูลให้ถูกใจ Voter

- ✔ **เปิดใช้ง่าย**
เปิดข้อมูลตามมาตรฐานการเปิดเผย
ข้อมูลเปิดภาครัฐ ที่ต้องเข้าถึงง่าย
ใช้ได้ ไม่ต้องร้องขอ
- ✔ **เปิดโดยรับฟัง**
ถามผู้มีสิทธิเลือกตั้งว่าต้องการข้อมูล
อะไร รูปแบบไหน นำไปใช้ทำอะไร
- ✔ **เปิดล่วงหน้า**
ประกาศชุดข้อมูลที่จะเปิดล่วงหน้า
ก่อนการเลือกตั้งจริง
- ✔ **เปิดบนเว็บไซต์**
เพราะเป็นพื้นที่
ที่โปร่งใส ใช้งานคล่อง
เปิดโอกาสให้
ผู้เชี่ยวชาญนำไป
ต่อยอดได้

“ คุณคิดว่าเลือกตั้งครั้งนี้
“ผ่านเกณฑ์”
ทั้ง 4 ข้อหรือยัง? ”

CHECKLIST รัฐควรเปิดเผยข้อมูลอะไร และควรเปิดเผยข้อมูลเมื่อไหร่บ้าง?

ก่อนเลือกตั้ง

- ✔ เขตเลือกตั้ง
- ✔ รายชื่อ-ที่ตั้งหน่วย
- ✔ จำนวนผู้มีสิทธิรายหน่วย/เขต
- ✔ หลักเกณฑ์และวิธีนับคะแนน
- ✔ รายชื่อผู้สมัครทั้งเขต/บัญชีรายชื่อ
- ✔ นโยบายของผู้สมัครและพรรค

ขณะเลือกตั้ง

- ✔ สถานะเปิด-ปิดหน่วยเลือกตั้ง
- ✔ รายงานผลเบื้องต้นแบบเรียลไทม์
- ✔ ประเด็นการร้องเรียนต่าง ๆ
- ✔ ช่องทางติดต่อผู้รับผิดชอบ

หลังเลือกตั้ง

- ✔ ผลคะแนนรายหน่วย (1 สัปดาห์ หลังเลือกตั้ง)
- ✔ ผลคะแนนรายเขต (1 สัปดาห์ หลังเลือกตั้ง)
- ✔ ผลการเลือกตั้งอย่างเป็นทางการ + รายงานจริงที่ใช้จัดการเลือกตั้ง/การหาเสียง (1 เดือน หลังเลือกตั้ง)
- ✔ ประเด็นการร้องเรียนต่าง ๆ
- ✔ ช่องทางการติดต่อผู้รับผิดชอบ

หน่วยงานเลือกตั้งต่างประเทศ เขาเปิดเผยข้อมูล ผ่านเว็บไซต์กันอย่างไร? (ที่มา : WeVis)

ออสเตรเลีย

- ✔ เปิดเผยแพร่ข้อมูลในรูปแบบ Real Open Data
- ✔ สามารถดาวน์โหลดในรูปแบบที่นำไปใช้ได้ง่าย
- ✔ เปิดเผยแพร่ข้อมูลภายใต้สัญญาอนุญาตเปิด (Open License)
- ✔ เปิดเผยแพร่ข้อมูลครบถ้วนทั้งก่อน-ระหว่าง-หลังการเลือกตั้ง
- ✔ เข้าถึงง่ายและเป็นมิตรต่อผู้ใช้

เยอรมนี

- ✔ เว็บไซต์ทันสมัย มี Data Visualization และ Dashboard ที่แสดงข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้ง
- ✔ มีโครงสร้างข้อมูลที่ดี รูปแบบเปิดให้ดาวน์โหลด และนำไปใช้ได้ง่าย
- ✔ ให้ข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกตั้งละเอียดตั้งแต่ต้นน้ำถึงปลายน้ำ
- ✔ มีสื่อความรู้เกี่ยวกับการเลือกตั้ง ช่วยให้ประชาชนเข้าใจง่าย

ชวนมอง “ลวยกระทง” ในมุมมองใหม่ ผ่านเลนส์ ของข้อมูลเปิด

เคยคิดไหมว่า “ลวยกระทง”
ที่เราคุ้นเคย จริง ๆ แล้ว
เกี่ยวข้องกับงบประมาณ
ภาครัฐมากแค่ไหน

เมื่อ HAND Social Enterprise นำข้อมูลการจัดซื้อจัดจ้างจากระบบ ACT Ai มาวิเคราะห์ ก็พบภาพที่ต่างออกไปอย่างชัดเจน เทศกาลที่ดูเหมือนเป็นกิจกรรมท้องถิ่นธรรมดา กลับเชื่อมโยงกับโครงการของภาครัฐนับหมื่นรายการ และใช้งบประมาณรวมหลายร้อยล้านบาทในแต่ละปี

ตัวเลขเหล่านี้ชวนให้ตั้งคำถามมากกว่าที่เคย—ภาครัฐกระจายงบประมาณไปที่ไหน ใช้กับอะไรบ้าง และคุ้มค่าหรือไม่ในมุมมองของสาธารณะ เพราะสิ่งที่เคยเป็นเพียง “เทศกาล” เมื่อมองผ่านข้อมูลกลับสะท้อนภาพของระบบงบประมาณ การจัดซื้อจัดจ้าง และระดับความโปร่งใสที่ตรวจสอบได้จริง

ความโปร่งใส... เริ่มได้ที่ตัวเรา!

การมองผ่านข้อมูลไม่ได้หมายความว่า ทุกโครงการลวยกระทงจะมีการทุจริต แต่สิ่งที่ข้อมูลช่วยเปิดให้เห็นคือ “ช่องโหว่” บางอย่างในระบบ โดยเฉพาะการจัดซื้อจัดจ้างแบบ “วิธีเฉพาะเจาะจง” ที่อาจทำให้การตรวจสอบทำได้ยากขึ้น

เมื่อมองในมุมนี้ เทศกาลลวยกระทงจึงไม่ได้สร้างแค่ “ขยะในน้ำ” แต่ยังสะท้อน “ขยะเชิงงบประมาณ” ที่สาธารณะควรตั้งคำถามว่าโปร่งใสแค่ไหน และใครคือผู้ได้รับประโยชน์จริง

คำถามสำคัญจึงไม่ใช่แค่คิดอะไรขึ้นกับงบประมาณ แต่คือ เราในฐานะประชาชนจะมีบทบาทอย่างไร

วันนี้ความโปร่งใสเริ่มต้นได้จากการสังเกต ตั้งคำถาม และติดตามสิ่งใกล้ตัว หากพบโครงการที่ดูไม่โปร่งใส ยังมีช่องทางให้แจ้งเบาะแสได้โดยไม่ต้องเปิดเผยตัวตน เช่น ผ่าน “เพจต้องแฉ” หรือแฮต “ฟ็องโกทกัใจ” (@CorruptionWatch)

“ เราทุกคนก็สามารถใช้ข้อมูลเปิดกับเรื่องอื่น ๆ ใกล้ตัว ไม่ว่าจะเป็นงบประมาณหรือโครงการพัฒนาชุมชน เพราะการป้องกันการทุจริตเริ่มต้นง่าย ๆ จากตัวเรา ”

7 ปีที่รอคอย ชัยชนะก้าวแรกของประชาชน สู่มาตรฐาน “รัฐบาลเปิด” ระดับโลก

หลังจากความพยายามอย่างต่อเนื่องกว่า 7 ปี...

ในที่สุดประเทศไทยก็ได้เข้าเป็นสมาชิกภาคีเครือข่ายภาครัฐระบบเปิด (Open Government Partnership: OGP) อย่างเป็นทางการ เมื่อวันที่ 27 มกราคม 2569 ถือเป็นก้าวสำคัญที่พาไทยเข้าไปอยู่ในมาตรฐานสากลของรัฐบาลเปิดอย่างเต็มตัว และเป็นการประกาศว่า “รัฐพร้อมเปิดประตูให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น ทั้งร่วมคิด ร่วมทำ และร่วมตรวจสอบการทำงานของรัฐบาลได้จริง”

ประโยชน์และเป้าหมายหลักของ OGP

1 ความโปร่งใส (Transparency)

รัฐต้องเปิดเผยข้อมูลให้ประชาชนเข้าถึง ตรวจสอบ และนำไปใช้ได้จริง

2 การมีส่วนร่วม (Participation)

ประชาชนไม่ใช่แค่ผู้รับนโยบาย แต่ต้องมีบทบาทตั้งแต่การเสนอความคิดเห็นไปจนถึงการร่วมออกแบบนโยบายสาธารณะ

3 ความรับผิดชอบ (Accountability)

การใช้อำนาจและงบประมาณของภาครัฐต้องมีคนรับผิดชอบ และต้องอธิบายต่อสังคมได้

การเปิดเผยข้อมูลไม่ใช่แค่การทำตามกฎหมาย แต่เพื่อสร้างระบบนิเวศให้ประชาชนสามารถเข้ามามีส่วนร่วมได้จริง

- ✓ **กลุ่ม Watchdogs และนักข่าวสืบสวน :** ใช้ข้อมูลเพื่อขุดคุ้ยความผิดปกติ เช่น การกระจุกตัวของโครงการรัฐ ในบริษัทใดบริษัทหนึ่ง หรือการตรวจพบความสัมพันธ์ระหว่างนักการเมือง กับคู่สัญญา
- ✓ **กลุ่ม Civic Tech (นักพัฒนาเทคโนโลยีเพื่อสังคม) :** นำข้อมูลดิบจากรัฐมา “ย่อย” ให้เข้าใจง่ายผ่าน Dashboard หรือเครื่องมือที่ทำให้ประชาชนทั่วไปเข้าถึงข้อมูลได้โดยไม่ต้องมีทักษะทางเทคนิคสูง
- ✓ **กลุ่มวิชาการและภาคประชาสังคม :** ใช้ข้อมูลเพื่อวิเคราะห์เชิงนโยบาย และเสนอแนะแนวทางแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้าง

การเป็นสมาชิก OGP

ไม่ใช่ “จุดหมายปลายทาง” แต่คือ เครื่องมือที่ทำให้พวกเราทุกคนช่วยกัน ผลักดันให้รัฐโปร่งใส ตรวจสอบได้ และมีส่วนร่วมจริงในการกำหนดทิศทางของประเทศ

INSPIRE | แรงแบบใจจากคนขับเคลื่อนระบบ

จากคนธรรมดาสู่ Civic Tech ด้าน “Open Data”

บทสัมภาษณ์ ธนิสรา เรืองเดช CEO และผู้ร่วมก่อตั้ง WeVis

(ขอบคุณภาพจาก WeVis)

ด้วยความเชื่อว่าสังคมไทยจะดีขึ้นได้ หากคนมีข้อมูลเพียงพอที่จะตัดสินใจด้วยตัวเองและตั้งคำถามกับผู้แทนได้ นั่นคือจุดเริ่มต้นของ ธนิสรา เรืองเดช หรือ “ก๊วยก๊วย” ผู้นำทีม WeVis กลุ่มเทคโนโลยีภาคประชาชน หรือ Civic Tech ที่เชื่อในการใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมทางการเมืองและสังคมได้ดีขึ้น

“สิทธิในการเข้าถึงข้อมูลเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน” งานหลักของ WeVis คือการทำให้ข้อมูลเข้าถึงง่ายขึ้นผ่านการทำให้เป็นดิจิทัล (Digitize) และการสร้าง Touch Point กับประชาชน ผ่านการออกแบบเว็บไซต์ให้ตอบโจทย์ผู้ใช้งาน รวมถึงการผลักดันเชิงนโยบาย (Advocacy) เพื่อให้เกิดการปฏิรูปข้อมูลในระยะยาว

Open Data คืออะไร ทำไมทุกคนต้องสนใจ?

Open Data คือข้อมูลเปิดภาครัฐที่โดยหลักแล้วควรเป็นทรัพย์สินสาธารณะ เพราะรัฐใช้เงินภาษีก็รวบรวมข้อมูล และมีเป้าหมายเพื่อนำไปสร้างบริการสาธารณะ ดังนั้น ข้อมูลที่รัฐถือครอง (ไม่รวมข้อมูลส่วนบุคคล และข้อมูลที่กระทบต่อความมั่นคงของประเทศ) ควรเปิดเผยโดยอัตโนมัติ ประชาชนไม่ต้องร้องขอ หากจะเปิดต้องขออนุญาตประชาชนก่อน

“ ถ้าเราเลือกร้านอาหารจากรีวิวได้ เราก็ควรเลือกรโรงเรียนให้ลูก หรือเลือก ส.ส. จากข้อมูลได้ ”

WeVis เชื่อใน 3 ประโยชน์หลักของ Open Data

1. ทำให้เรามีข้อมูลในการตัดสินใจหรือเลือกด้วยตัวเอง
2. ทำให้เรารู้สึกเป็นเจ้าของอำนาจที่แท้จริง สามารถตั้งคำถาม ตรวจสอบ และติดตามผลลัพธ์ได้
3. เปิดโอกาสให้เกิดนวัตกรรมจากภาคประชาชน (Civic Innovation) ที่จะช่วยแก้ปัญหาร่วมกับรัฐได้

สถานการณ์ข้อมูลเปิดภาครัฐของไทยวันนี้เป็นอย่างไร?

“พยายามแล้ว แต่ยังไม่ดีพอ” แม้เกือบทศวรรษที่ผ่านมา ประเทศไทยพยายามเดินตามมาตรฐานสากล ทั้งเข้าเป็นสมาชิก OGP พลิกผัน Thailand 4.0 และสมัครเข้า OECD แต่ยังคงกำแพงแนวคิดว่า “ข้อมูลเป็นของรัฐ” สะท้อนชัดแม้ในชื่อ พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 ขณะที่หลายประเทศใช้ชื่อที่สื่อว่าข้อมูลเป็นสาธารณะ ดังนั้น จึงต้องเริ่มจากการเปลี่ยนมุมมองนี้ก่อน

ถัดมาคือปัญหาคุณภาพของข้อมูลเปิด หลายชุดเปิดในรูปแบบที่คอมพิวเตอร์ประมวลผลต่อไม่ได้ อีกทั้งแต่ละหน่วยงานยังเก็บข้อมูลแบบแยกส่วน หรือ “Silo” ไม่เชื่อมโยงกัน ทำให้ติดข้อจำกัด 2 ชั้น คือเข้าถึงข้อมูลบางชุดไม่ได้ และต่อให้เข้าถึงได้ก็นำไปใช้ต่อได้ยาก

ข้อมูลอะไรที่ประชาชนควรเข้าถึง แต่ยังไม่เข้าถึงได้ยาก?

ระบบสาธารณสุขและบริการรัฐ รัฐควรส่งข้อมูลสิทธิสวัสดิการต่าง ๆ มาให้ประชาชนโดยอัตโนมัติ อย่างเช่น เอสดีเอ็นไอที่มีระบบ “Pro-active Public Service” ตั้งแต่เกิด รัฐจะแชร์ข้อมูลระหว่างหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องสุขภาพ การเรียน การทำงาน หรือการเสียภาษี ประชาชนไม่ต้องยื่นขอหรือให้ข้อมูลซ้ำ ทำให้เมื่อถึงช่วงเวลาที่ต้องได้รับสิทธิ รัฐจะเป็นฝ่ายแจ้งและให้ข้อมูลทันที สำหรับ WeVis เลือกเปิดข้อมูลงบประมาณและการจัดซื้อจัดจ้าง เพราะมาจากภาษีของทุกคน และข้อมูลการทำงานของ ส.ส. คนที่เราเลือกเข้าไปว่าทำงานกันอย่างไร

ช่วยยกตัวอย่างการเปิดข้อมูลที่สร้างประโยชน์ได้จริง?

การเลือกตั้งปี 2562 WeVis ได้พัฒนาโปรแกรม “Time Machine” เพื่อติดตามการรายงานคะแนนของ กกต. แบบเรียลไทม์ และพบความผิดปกติหลายจุด

ผลที่ตามมาคือ ประชาชนเริ่มตั้งคำถามเรื่องความโปร่งใส และมีอาสาสมัครเข้าไปสังเกตการณ์การเลือกตั้งครั้งต่อมา “**Promise Tracker**” เป็นอีกหนึ่งเครื่องมือที่รวบรวมนโยบายหาเสียงเทียบกับการโหวตจริงในสภา จนพรรคการเมืองต้องออกมาอธิบายการทำงานของตัวอง นี่คือสิ่งที่ช่วยสร้างความรับผิดชอบ (Accountability) ในระบอบประชาธิปไตย

เห็นด้วยไหมว่าข้อมูลที่มีพลังต้องมีคนใช้ประโยชน์ได้จริง?

WeVis เรียนรู้มาตลอดว่าข้อมูลจะมีพลังได้ต้องส่งถึงคนที่ใช้ประโยชน์ได้จริง หัวใจสำคัญมีอยู่ 3 เรื่อง

1. สร้าง Partnership และ Network ให้ข้อมูลเดินทางไปถึงผู้คนผ่านช่องทางที่เขาค้นเคยและเชื่อถือ
2. เข้าใจผู้ใช้ โดยทำ Stakeholder Mapping ดูว่าใครคือผู้ใช้ข้อมูล จะเข้าถึงเขาได้ผ่านใคร
3. ทำงานควบคู่กันระหว่าง “หน้าบ้าน” หรือผู้สื่อสาร และ “หลังบ้าน” หรือทีมสนับสนุนข้อมูล

ถ้าไม่มีข้อมูลเปิดที่ดี เราจะเสียโอกาสอะไรบ้าง?

โอกาสในการ “ตัดสินใจบนข้อเท็จจริง” ไม่ว่าจะเป็นของประชาชนหรือภาครัฐเอง เพราะเมื่อข้อมูลไม่เชื่อมกันหรือเข้าถึงยาก การแก้ปัญหาที่มักผิดพลาดและเสียเวลา

“ ถ้าไทยยังไม่มีข้อมูลเปิดที่ดีพอ เราจะสูญเสียโอกาสแก้ปัญหาด้วยความจริง ”

เรายังพลาดโอกาสในการต่อยอดนวัตกรรมจากภาคเอกชน และสตาร์ทอัพ ที่สามารถใช้ข้อมูลมาช่วยแก้ปัญหาได้ตรงจุดมากขึ้น รวมถึงโอกาสในการสร้าง “Active Citizen” ที่มีส่วนร่วมในการตรวจสอบและตัดสินใจเรื่องสาธารณะ ทั้งหมดจะนำไปสู่การสูญเสีย “ความเชื่อมั่น” ต่อรัฐในที่สุด

ถ้าออกแบบนโยบายใหม่ได้ จะทำอะไรเป็นสิ่งแรก?

ปฏิรูป พ.ร.บ. ข้อมูลข่าวสารฯ และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ให้ข้อมูล “เปิด-เชื่อม-ใช้” ได้จริงตามมาตรฐานสากล เปลี่ยนหลักคิดเป็น Open by Default พร้อมทบทวนบทบาทของหน่วยงานกำกับดูแลให้มีอำนาจบังคับได้จริง

นอกจากนี้ การเข้าเป็นสมาชิก OGP หรือ OECD ไม่ควรเป็นเพียงแค่การทำตามพิธีการ (Rubber Stamp) แต่ต้องเปิดให้ภาคประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในการกำหนดทิศทางจริง ๆ

“ ข้อมูลเปิดคือการเปิดกล่องดำ และส่องสปอร์ตไลท์ไปที่การตัดสินใจ ”

กึ่งกึ่งกึ่งทายว่า ข้อมูลเปิดอาจไม่ได้ทำให้การทุจริตหายไปเลย แต่ทำให้เห็นร่องรอย (Digital Footprint) และรู้ว่าการโกงมีต้นทุนที่สูงขึ้นแน่นอน อีกทั้งยังเป็น การสร้างแสงสว่างให้กับสาธารณะ และช่วยเปลี่ยนประชาชนจากคนที่ “บ่น” มาเป็นคนที่ “ช่วยกันตรวจสอบและลงมือทำ”

INSPIRE |

“Open Data” คือ “Gamechanger” ของพลังพลเมือง

บทสัมภาษณ์ **ดร.พิเชฐ สอดธาเย็น** ผู้อำนวยการสถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (TIJ)

“ความโปร่งใสและตรวจสอบได้” คือเงื่อนไขสำคัญในการสร้างกติกากการอยู่ร่วมกันในสังคม เป็นพื้นฐานที่ทำให้รัฐกับประชาชนไว้วางใจซึ่งกันและกัน และร่วมกันสร้างสรรค์สังคมที่ดีขึ้น ดร.พิเศษ สอาดเย็น ผู้อำนวยการสถาบัน TIJ เชื่อว่า Open Data คือโครงสร้างพื้นฐานที่จะเปลี่ยนประชาชนจาก “ผู้รับผลกระทบ” เป็น “หุ้นส่วน” ในการกำกับอำนาจรัฐ สร้างสังคมที่โปร่งใสและทำให้การตรวจสอบกลายเป็นเรื่องปกติ

ข้อมูลเปิดช่วยสร้างสังคมที่โปร่งใสได้อย่างไร?

“ข้อมูลเปิด” จะเปลี่ยนกระบวนทัศน์ (Paradigm Shift) ไปอย่างสิ้นเชิง เพราะมองว่าข้อมูลรัฐควรเปิดให้เข้าถึงได้ตั้งแต่ต้น เพื่อให้ประชาชนมีบทบาทในการติดตามตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐได้

“ ข้อมูลเปิดจึงเปลี่ยนการต่อต้านคอร์รัปชันจากตั้งรับ หรือไล่จับ มาเป็นการป้องกันเชิงรุก ”

เพราะการสร้างเงื่อนไขให้เกิดความโปร่งใสและตรวจสอบความรับผิดชอบได้ คือ ยึดตามการใช้ดุลพินิจโดยมีขอบ และเปลี่ยนการทำงานเชิงปราบปราม มาเป็นการออกแบบระบบการทำงานใหม่ที่ทุกคนช่วยกันเป็นหูเป็นตาได้

เมื่อประชาชนไม่ใช่แค่ “ผู้ได้รับผลกระทบ”

หากประชาชนอยู่ในมุมมืด ไม่รู้ถึงการใช้อำนาจรัฐ คงอดไม่ได้ที่จะรู้สึกว่าเป็นเพียงผู้ได้รับผลกระทบ แต่ข้อมูลเปิดจะช่วยเสริมพลัง เปลี่ยนมุมมองจากผู้รับบริการไปสู่ “เจ้าของประเทศ” ที่อยากเห็นบริการในทุกมิติดีขึ้น ข้อมูลเปิดจึงเป็นโครงสร้างพื้นฐานสำคัญที่ทำให้ประชาชนสามารถทำหน้าที่ “Active Citizen” ผ่านการติดตาม ตรวจสอบ และตั้งคำถามบนฐานข้อมูลเดียวกันกับภาครัฐ เปลี่ยนจาก “การกล่าวหาและแก้ตัว” ไปสู่การร่วมกันมองปัญหา และหาทางออก ทำให้ประชาชนไม่ใช่แค่ “ผู้บ่น” แต่เป็น “ผู้มีส่วนร่วม” ในการแก้ปัญหาสังคม

Open Data ไทย... วันนี้อยู่ตรงไหน?

แม้การขับเคลื่อนเรื่อง Open Data ของไทยอาจยังไม่ทันต่อความคาดหวังของสังคม แต่ก็เริ่มเห็นสัญญาณเชิงบวก ทั้งจากความพยายามในการผลักดัน Open Government Partnership (OGP) รวมถึงแรงกดดันจากวิกฤตศรัทธาที่สะท้อนผ่าน Perception ของ

ภาคเอกชนต่อความโปร่งใสของภาครัฐ ขณะเดียวกันเงื่อนไขจากมาตรฐานสากลอย่าง OECD ก็กำลังกลายเป็นแรงจูงใจใหม่ที่ทำให้ภาครัฐเริ่มมองว่าการเปิดเผยข้อมูลไม่ใช่ภาระ แต่เป็นโอกาสสำคัญในการสร้างความน่าเชื่อถือ และอาจกลายเป็น Turning Point ที่ทำให้การเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นได้เร็วกว่าที่คิด

TIJ กับบทบาท “พื้นที่ปลอดภัย” ของสังคม

ที่ผ่านมายังมีช่องว่างความเข้าใจระหว่างภาครัฐและประชาชน TIJ จึงพยายามเป็น “สะพานเชื่อม” และพื้นที่ปลอดภัย ที่เปิดให้รัฐ เอกชน และประชาสังคมได้พูดคุยกันบนฐานข้อมูลและองค์ความรู้ร่วมกัน เพื่อก้าวข้ามความขัดแย้งระยะสั้นและมองเป้าหมายระยะยาวร่วมกัน ตัวอย่างเช่น ผลสำรวจทัศนคติและประสบการณ์ของภาคเอกชนเรื่องทุจริตของภาครัฐ แม้การวัด “Perception” อาจไม่ใช่ข้อเท็จจริงทั้งหมด แต่ก็เปรียบเสมือน “ปรอทวัดสภาพการทำงาน” ที่ช่วยสะท้อน Pain Point และจุดอ่อนของระบบได้

“ หน้าทีของ TIJ จึงต้องเชื่อมโยงให้ทุกฝ่ายเห็นและใช้ประโยชน์ของข้อมูลอย่างสร้างสรรค์ นำไปสู่การทำงานร่วมกันมากกว่าการมองว่าเป็นการกล่าวหา หรือจับผิดเพียงอย่างเดียว ”

แนวคิดนี้ยังต่อยอดมาสู่การทำงานร่วมกับ HAND Social Enterprise ในโครงการ “25 ชุดข้อมูลต้านโกง” ภายใต้กรอบ OGP เพื่อผลักดันการเปิดเผยข้อมูลสำคัญในภาครัฐ

ถ้าอยากเห็นสังคมไทยเป็นระบบที่โกงยากขึ้น ควรเริ่มจากอะไร?

ต้องขยับไปพร้อม ๆ กันทุกภาคส่วนในสังคม ประชาชนต้องตระหนักว่าผลจากการใช้อำนาจรัฐกระทบตนเอง จึงต้องมีส่วนร่วมมากขึ้น ขณะที่รัฐต้องรับฟังและมองประชาชนเป็นหุ้นส่วน

“ ถ้ามองว่าการตรวจสอบเป็นเรื่องปกติ ก็จะนำมาสู่ความตกลงร่วมกัน และเปลี่ยนสังคมไปสู่จุดสมดุลใหม่ที่แต่ละฝ่ายมีบทบาทอย่างชัดเจนและเหมาะสม ”

ดร.พิเศษกล่าวทิ้งท้าย พร้อมย้ำว่าคอร์รัปชันอาจไม่หายไปโดยสิ้นเชิง แต่ต้องไม่กลายเป็น “เรื่องปกติ” สิ่งสำคัญคือไม่ปล่อยให้คอร์รัปชันเป็นปัญหาเชิงระบบที่สังคมไม่สามารถตรวจสอบและจัดการได้

CONNECT THE DOTS | ช่วยกันเปิดประตู “Open Data” ให้สมบูรณ์

25 ชุดข้อมูล ด้านโคง... จิ๊กซอว์ ที่เราต้องช่วยกัน ต่อให้ครบ

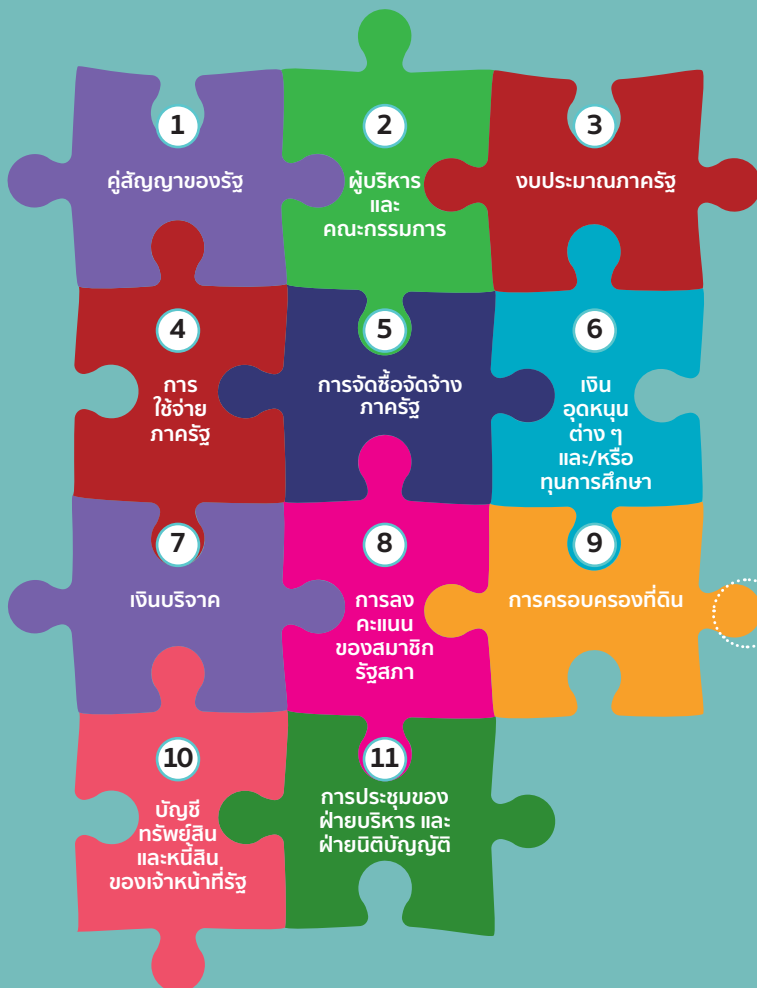
ถ้าจะตรวจสอบการทุจริต คุณต้องการข้อมูลอะไรบ้าง?

คำตอบคือ 25 ชุดข้อมูลสำคัญตามแนวทางของ Open Data Charter ซึ่งปรับให้สอดคล้องกับบริบทของสังคมไทย เพราะการตรวจสอบจะเกิดขึ้นไม่ได้เลย หากยังไม่เปิดเผยข้อมูลที่จำเป็น

ลองนึกภาพว่าข้อมูลทุกชุดคือ “จิ๊กซอว์” ต่อครบเมื่อไหร่ ภาพจะชัดเจนที่ และเราทุกคนจะมีบทบาทต่อด้านคอร์รัปชันได้ครบถ้วนจริง

ใช้สถานะ: 25 ชุดข้อมูลของไทย

11 ชุดข้อมูล ที่เปิดเผยในสาระสำคัญ
แต่ยังต้องปรับปรุงมาตรฐาน

อีก 14 ชุด
ข้อมูล?

4 ชุดข้อมูล ไม่เปิดเผยสาระสำคัญ

มีการเปิดเผยแล้ว แต่ยังขาดสาระสำคัญต่อการต่อต้านคอร์รัปชัน

1. บัตรบุคคล
2. โครงการร่วมทุนระหว่างภาครัฐและภาคเอกชน
3. คำพิพากษาศาล
4. การตรวจสอบทุจริตของหน่วยงานตรวจสอบ

2 ชุดข้อมูล

ไม่เปิดเผย
หน่วยงานจัดเก็บข้อมูล
แต่ไม่มีการเปิดเผย

1. บุคคลที่เกี่ยวข้องกับการเมือง (PESs list)
2. มูลนิธิ

6 ชุดข้อมูล ไม่ชัดเจน

ขอบเขตและนิยามของชุดข้อมูลไม่ชัดเจน

1. เจ้าหน้าที่ภาครัฐ
2. การเงินของพรรคการเมือง
3. ใบอนุญาตต่างๆ
4. การแก้ไขกฎหมายและกฎระเบียบ
5. นโยบายหาเสียงของพรรคการเมือง
6. ภาษี

2 ชุดข้อมูล

ยังไม่ได้จัดเก็บ

ไม่มีการจัดเก็บใด ๆ

1. ผู้ได้รับประโยชน์ที่แท้จริง
2. ข้อมูลผู้ร้องเรียน

ที่มา : คณะวิจัยโครงการพัฒนาการเปิดข้อมูลภาครัฐ และการสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของหลักนิติธรรม ข้อมูล ณ เดือนมิถุนายน 2568

แม้วันนี้มีหลายเครื่องมือที่ช่วยให้ข้อมูลเปิดเข้าถึงได้ง่ายขึ้น แต่ข้อมูลที่นำมาใช้ยังมีข้อจำกัดทั้งคุณภาพและปริมาณ ชาวดีคือไทยได้เข้าร่วม OGP แล้ว นี่จึงเป็นจังหวะสำคัญที่ทุกคนจะร่วมกันผลักดันให้รัฐเปิดเผยเหล่านี้ตั้งแต่ต้นอย่างเป็นระบบและครบถ้วน ไม่ขึ้นกับความสมัครใจของหน่วยงาน และเปิดเผยในรูปแบบที่เป็นมาตรฐานและสามารถนำไปเชื่อมโยงกับระบบอื่น ๆ ได้จริง

ปลดล็อกกฎหมาย PRTR : “ข้อมูลเปิด” ดักละเมิดสิทธิสิ่งแวดล้อม

คุณรู้สึกอย่างไร? เมื่อเห็นควันดำจากปล่องโรงงาน... เห็นข่าวสารพิษรั่วไหล...

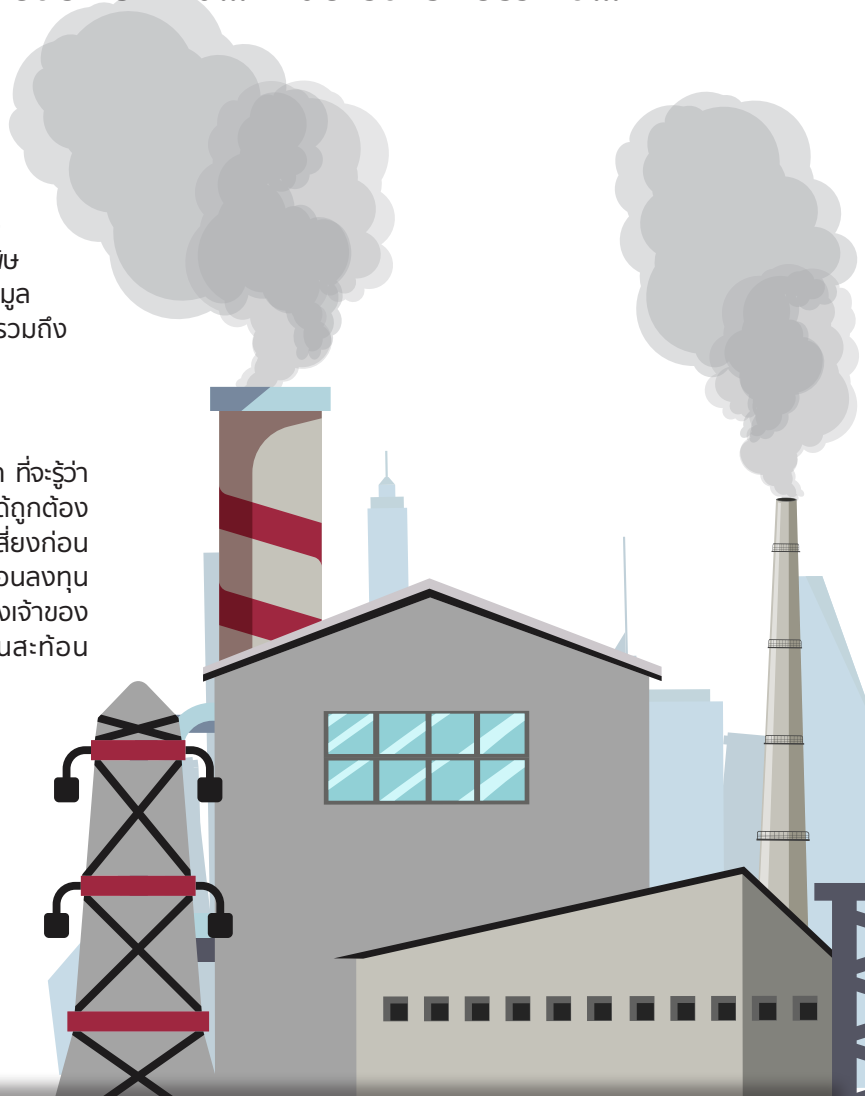
รู้ไหมว่า ทุกวันนี้เรายังไม่มีสิทธิรู้ด้วยซ้ำว่า
มลพิษเหล่านั้นมาจากไหน

เพราะการโกงไม่ได้มีแค่เรื่องเงิน แต่สิทธิขั้นพื้นฐาน
ที่จะได้อยู่ในสิ่งแวดล้อมที่ดี ก็โดนขโมยได้ และนี่คือ
ความจำเป็นที่ต้องมีกฎหมาย PRTR (Pollutant Release
and Transfer Register) กฎหมายนี้ จะบังคับให้ผู้ก่อมลพิษ
โดยเฉพาะโรงงานอุตสาหกรรมต้อง “รายงานและเปิดเผยข้อมูล
การปล่อยมลพิษสู่สิ่งแวดล้อม” ทั้งทางอากาศ น้ำ และดิน รวมถึง
การเคลื่อนย้ายของเสียอันตราย

มีกฎหมายนี้แล้วใครได้ประโยชน์?

พุดง่าย ๆ คือทุกคนได้ประโยชน์ ตั้งแต่คนธรรมดาอย่างเรา ที่รู้ว่า
โรงงานใกล้บ้านปล่อยสารอะไร แพทย์และทีมกู้ภัยที่รับมือได้ถูกต้อง
เมื่อเกิดเหตุฉุกเฉิน นักพัฒนาอสังหาริมทรัพย์ที่ประเมินความเสี่ยงก่อน
สร้างบ้าน สถาบันการเงินที่ต้องชั่งน้ำหนักความเสี่ยงก่อนลงทุน
และภาครัฐที่จะวางแผนควบคุมมลพิษได้แม่นยำขึ้น ไปจนถึงเจ้าของ
โรงงานที่ดำเนินการได้ถูกต้องและต้องการให้ข้อมูลนั้นสะท้อน
ความน่าเชื่อถือของตัวเองด้วย

แนวคิดนี้ไม่ใช่เรื่องใหม่ โลกพูดถึง PRTR
มาตั้งแต่ปี 2535 ปัจจุบันกว่า 50 ประเทศ
มีกฎหมายนี้แล้ว โดยเฉพาะประเทศ
อุตสาหกรรมและสมาชิก OECD ที่มองว่า
“ข้อมูลเปิด” คือหัวใจของการควบคุมมลพิษ
ไทยเราเองก็ควรใช้โอกาสที่เรายพยายามเป็น
สมาชิก OECD พลิกดันกฎหมายนี้ให้สำเร็จ

ทุกคนได้ประโยชน์

ประชาชน/ชุมชน

รู้ว่าโรงงานใกล้บ้านปล่อยสารอะไร ป้องกันตัวเองได้

แพทย์/กู้ภัย

วางแผนรับมือได้ถูกต้องตามชนิดสารเมื่อเกิดเหตุ

นักพัฒนาอสังหาริมทรัพย์

ประเมินความเสี่ยงก่อนสร้างที่อยู่อาศัย

สถาบันการเงิน

ประเมินความเสี่ยงด้านสิ่งแวดล้อมก่อนตัดสินใจลงทุน

ภาครัฐ

วางแผนคุ้มครองสิ่งแวดล้อมและควบคุมมลพิษได้แม่นยำขึ้น

บทเรียนจริงจากญี่ปุ่น

ญี่ปุ่นประกาศใช้ PRTR เพื่อตอบสนอง
ต่อข้อเสนอแนะของประเทศสมาชิก OECD
ผลคือโรงงานปรับตัวลดมลพิษ เพราะเมื่อ
ข้อมูลเปิดเผยต่อสาธารณะ ประชาชน
และชุมชนใกล้นิคมอุตสาหกรรมรู้ว่าตัวเอง
รับสารอะไรบ้าง

(ที่มา : The101.world)

ไทยยังรอลุ้น

แม้ก่อนหน้านี้ร่าง พ.ร.บ. PRTR จะผ่าน
ชั้นกรรมาธิการแล้ว พร้อมบทลงโทษ
ที่เข้มข้นทั้งอาญาและปรับ แต่เนื่องจากรัฐบาล
ชุดปัจจุบันไม่ได้เสนอกลับเข้าสู่รัฐสภา
ภายในเส้นตาย ภาคประชาชนจึงต้องเข้าชื่อ
ยื่นเรื่องต่อประธานสภาฯ เพื่อขอให้ให้นำร่าง
กลับมาพิจารณา

บทเรียนโลก... ไม่มีที่ไหนสำเร็จในชั่วข้ามคืน

(ที่มา : The People, KRAC, HAND, Positioning)

ภาพความสำเร็จของ “Open Data” ในหลายประเทศ
ที่เราเห็นในวันนี้ ล้วนเกิดจากการสะสมความพยายาม
อย่างต่อเนื่องเป็นเวลานาน

เอสโตเนีย : ต้นแบบรัฐบาลเปิด ลดโกง

หลังแยกตัวจากสหภาพโซเวียตในปี 1991 เอสโตเนียพลิกจากระบบปิดสู่ความโปร่งใสอย่างมีส่วนร่วม เพื่อแก้ปัญหาคอร์รัปชันและลดต้นทุนภาครัฐ จนได้ชื่อว่าเป็นรัฐดิจิทัลและรัฐบาลเปิดที่ก้าวหน้าที่สุดแห่งหนึ่งของโลก กว่า 30 ปี ของการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่ว่าใครจะเป็นรัฐบาล ทุกวันนี้บริการรัฐเกือบ 100% อยู่บนดิจิทัล เป็นประเทศแรกในโลกที่เลือกตั้งผ่านระบบออนไลน์ ซึ่งช่วยลดการฉ้อโกงได้ ผลลัพธ์คือดัชนีคอร์รัปชันปี 2024 อยู่อันดับ 13 ของโลก

- 1991** จุดเริ่มต้น
แยกจากโซเวียต คอร์รัปชันสูง ทรัพยากรจำกัด
- 1993** เริ่มวางรากฐานดิจิทัล
ลงทุนการศึกษาและทักษะดิจิทัล ออกกฎหมายรองรับธุรกรรมอิเล็กทรอนิกส์
- 2001-2005** โครงสร้างรัฐดิจิทัล
สร้าง Digital ID ระบบเชื่อมโยงข้อมูล (X-Road) เริ่มเลือกตั้งออนไลน์
- 2011** ก้าวสู่รัฐบาลเปิด
เข้าร่วม OGP เปิดข้อมูลสาธารณะ ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชน
- ปัจจุบัน** รัฐบาลเปิดที่ก้าวหน้า
99% บริการรัฐดิจิทัล ประชาชนตรวจสอบการใช้ข้อมูลรัฐได้ เลือกตั้งออนไลน์เกินครึ่ง

เคนยา : จากสินบนที่กลายเป็นเรื่องปกติ สู่รัฐบริการที่ตรวจสอบได้

ในช่วงต้นทศวรรษ 2000 เคนยาเผชิญปัญหาระบบราชการล่าช้า และการเรียกรับสินบน จึงเดินหน้าปฏิรูปต่อเนื่อง จนเกิดโครงการ Huduma Kenya ในปี 2013 ศูนย์บริการรัฐแบบ One Stop Service ที่รวมบริการไว้จุดเดียว พร้อมระบบติดตามคำร้องและช่องทางแจ้งทุจริต โดยเปิดให้ประชาชนร่วมออกแบบบริการตั้งแต่ต้น ปัจจุบันมีผู้ใช้กว่า 60,000 คนต่อวัน ครอบคลุมทั่วประเทศ ได้รับคะแนนความพึงพอใจ 90% บทเรียนสำคัญคือ ความโปร่งใสไม่ได้เกิดจากเทคโนโลยีเพียงอย่างเดียว แต่เกิดจากนโยบายที่ต่อเนื่อง และการยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง

- 2000** วิกฤตระบบราชการ
ระบบราชการซับซ้อนและล่าช้า เรียกรับสินบนกลายเป็นเรื่องปกติ
- 2013** จุดเปลี่ยนสู่ Huduma Kenya
โครงการ Huduma Kenya ศูนย์บริการ One Stop Service โดยให้ประชาชนร่วมออกแบบตั้งแต่ต้น
- ปัจจุบัน** บริการที่ตอบโจทย์ประชาชน
ให้บริการภาครัฐ 118 ประเภท ผ่านศูนย์บริการ 59 แห่ง และระบบออนไลน์ e-Huduma และมีระบบติดตามคำร้อง

เกาหลีใต้ : เมื่อรัฐเปิดข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น ยึดประชาชนเป็นเจ้าของข้อมูล

เกาหลีใต้ใช้เวลากว่า 20 ปี สะสมนโยบาย Open Data ข้ามหลายรัฐบาล วิธีคิดเริ่มจากเปลี่ยนบทบาทของรัฐเป็นผู้ให้บริการที่พร้อมตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยออกกฎหมายบังคับให้ทุกหน่วยงานต้องเปิดข้อมูลเป็นค่าเริ่มต้น (Open by Default) จนสามารถเปลี่ยนวัฒนธรรมการทำงานที่ปกปิดข้อมูลเป็นความลับสู่ประเทศที่ได้คะแนน Digital Government Index เป็นอันดับ 1 ของโลก บทเรียนสำคัญคือ “ความต่อเนื่องของนโยบาย” ที่ไม่เปลี่ยนแปลงไปตามขั้วการเมือง และรับฟังเสียงสะท้อนจากประชาชนเพื่อปรับปรุงระบบให้ใช้งานง่ายขึ้นจริง

- 2003-2008** วางรากฐาน
พัฒนาระบบ e-Government เชื่อมฐานข้อมูลระหว่างหน่วยงานรัฐ
- 2013** จุดเปลี่ยนสำคัญ
ออก “Open Government Data Act” กำหนดให้ข้อมูลเปิดเป็นค่าเริ่มต้น (เปิดเป็นหลัก ปิดเป็นข้อยกเว้น)
- หลังปี 2013** เปิดใช้งานจริงทั้งระบบ
เปิด data.go.kr ศูนย์รวมข้อมูลรัฐ เข้าถึงได้ 24 ชม. ขอข้อมูลเพิ่มได้ (Request Data)
- 2020** ผู้นำรัฐบาลดิจิทัลโลก
Data Dividend คืนประโยชน์สู่ประชาชน DGA 2020 อันดับ 1 ของโลก

“คุณพร้อมเป็นส่วนหนึ่งของสังคมที่ไม่ทนโกงหรือยัง?” ร่วมแฮช "ข้อมูล" ที่ควรต้องเปิด!

ขอบคุณข้อมูลจาก

คณะกรรมการร่วมภาคเอกชน 3 สถาบัน (กกร.). (2568, 18 พฤศจิกายน). Zero Corruption กกร. และเพื่อนไม่ทน รวมพลังเครือข่ายร่วมกับเอกชน ต่อด้านคอร์รัปชัน [ข่าวแถลง]. สืบค้นจาก <https://www.jsccib.org/news/detail/zero-corruption-jsccib-and-private-sector-unite-against-corruption>

ชาวันท์ ยอดหงษ์. (2568, 6 พฤษภาคม). ตึก สดง. กลุ่ม ยอดภูเขาน้ำแข็ง ปัญหาคอร์รัปชัน. Policy Watch, Thai PBS. สืบค้นจาก <https://policywatch.thaipbs.or.th/article/government-163>

บริษัท แอนด์ วิสาหกิจเพื่อสังคม จำกัด. (2568, 25 มิถุนายน). โครงการพัฒนาการเปิดข้อมูลภาครัฐและการสร้างการมีส่วนร่วมกับภาคประชาชน เพื่อสร้างความเข้มแข็งของหลักนิติธรรม [รายงานผลการศึกษา]. สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน).

รศ. ป้า อู๋สุวรรณ. (2569, 25 มีนาคม). 1 ปีโคกนาฏกรรมตึก สดง. ถล่ม ความสูญเสียที่ไม่มีวันกลับมา และความยุติธรรมที่ยังไปไม่ถึงปลายทาง. HAND Social Enterprise Blog. สืบค้นจาก <https://hand.co.th/blog/building-collapse-1-year-corruption-thailand>

ศบค. (ศูนย์บริหารและติดตามสถานการณ์การสู้รบในภูมิภาคตะวันออกกลาง). (2569, 3 เมษายน). แดงข่าวกรณีตรวจพบน้ำมันหายไประบบขนส่งทางทะเล จ.สุราษฎร์ธานี [การแถลงข่าว]. ทำเนียบรัฐบาล. สืบค้นจาก https://www.khaosod.co.th/breaking-news/news_10196939

ศศิธร เอี่ยมสะอาด. (2568, พฤศจิกายน). เทศกาลลอยกระทง... ชะยะที่ลอยไม่ไปไหน กับปัญหาคอร์รัปชันที่ยังไม่จบหาย. HAND Social Enterprise Blog. สืบค้นจาก <https://hand.co.th/blog/loykratong-budget-watch>

ศุภวิชญ์ แก้วคุณอก. (2568, 30 กันยายน). KRAC Insights: ข้อมูลเปิดทางออกจากเขาวงกตแห่งการคอร์รัปชัน. KRAC Corruption. สืบค้นจาก <https://kraccorruption.com/knowledge/open-data-the-way-out-of-corruption-maze/>

ศุภวิชญ์ ศิริสวัสดิ์วัฒนา. (2568, 29 พฤษภาคม). ข้อมูลยังลับในวันที่ลมพัด ยังสิ้น: เปิดข้อมูลสารอันตรายสู่สายตาประชาชนด้วย PRTR. The 101 World. สืบค้นจาก <https://www.the101.world/prtr/>

สุพรรณ โขสุวรรณ. (2568, 19 พฤศจิกายน). ปิดข้อมูล = เปิดทางประเทศสีเทา? เมื่อภาครัฐและ PDPA อาจเป็นกำแพงขวางประชาชนจากการตรวจสอบความโปร่งใส. The Momentum. สืบค้นจาก <https://themomentum.co/feature-open-data/>

สุภิจจา อังค์สุวรรณ. (2568, 20 มิถุนายน). KRAC Insight: นโยบายรัฐบาลเปิดของเอสโตเนีย: การสร้างความโปร่งใสของภาครัฐที่ตรวจสอบได้. KRAC Corruption. สืบค้นจาก <https://kraccorruption.com/knowledge/krac-insight-estonia-open-government/>

สำนักงานพัฒนารัฐบาลดิจิทัล (องค์การมหาชน) (สวส.). (ม.ป.ป.). ภาษีไปไหน? ระบบข้อมูลการใช้จ่ายภาครัฐ (Thailand Government Spending). สืบค้นจาก <https://govspending.data.go.th/home>

องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย). (ม.ป.ป.). ACT Ai: เครื่องมือสู้โกงภาคประชาชน. สืบค้นจาก <https://actai.co/>

องค์กรต่อต้านคอร์รัปชัน (ประเทศไทย). (ม.ป.ป.). ACT Ai Politics Data: เจาะลึกประวัติการทำงาน คริพย์สินหนีสิน คดีความ และพรรคการเมือง. สืบค้นจาก <https://poldata.actai.co/>

Dalah Anchisa. (2568, 24 ธันวาคม). แจกโพยการบ้าน กกต.! เลือกตั้งโปร่งใส ทำได้เลยด้วยการเปิดเผยข้อมูล. WeVis. สืบค้นจาก <https://wevis.info/opendatainelection/>

Napat Taetao. (2569, 12 มีนาคม). ตรวจการบ้าน! เลือกตั้งครั้งนี้ พี่ กกต. เปิดข้อมูลให้เราแค่ไหน. WeVis. สืบค้นจาก <https://wevis.info/electiondatachecklist/>

Parliament Watch. (ม.ป.ป.). ขับเคลื่อนประชาธิปไตย ร่วมเฝ้าดูความเคลื่อนไหวรัฐสภา. สืบค้นจาก <https://parliamentwatch.wevis.info/>

Positioning Magazine. (2566, 27 เมษายน). "เอสโตเนีย" ประเทศที่ระบบ e-Governance ดีที่สุดในโลก แม้แต่การเลือกตั้ง ก็ผ่านออนไลน์ได้. Positioning Magazine. สืบค้นจาก <https://positioningmag.com/1428839>

The People. (2568). [โพสต์: เพราะเจ้าของข้อมูลคือประชาชน 'Open Data' เกาหลีใต้ที่ไม่ได้สร้างเสร็จในวันเดียว]. Facebook. สืบค้นจาก <https://www.facebook.com/thepeoplecoofficial/posts/1327663442726021/>

WeVis. (2569, มกราคม). 7 ปีที่รอคอย! ไทยก้าวสู่มาตรฐานโลกในฐานะสมาชิก OGP อย่างเป็นทางการ [โพสต์ X]. X (Twitter). สืบค้นจาก <https://x.com/wevisdemo/status/2026629503292944691> และ <https://x.com/wevisdemo/status/2026629508623904811>

คณะทำงาน

ฝ่ายบริหารและเผยแพร่องค์ความรู้ (KCS)

สถาบันเพื่อการยุติธรรมแห่งประเทศไทย (องค์การมหาชน)

999 ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง

เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210

เว็บไซต์ : tijthailand.org

โทรศัพท์ : 0 2522 1199

โทรสาร : 0 2522 1198

อนุญาตให้ใช้ตามสัญญาสิทธิ์หรือที่ฟคอมมอนส์ (Creative Commons ; CC) ผู้ใช้งานสามารถทำสำเนา ดัดแปลง แจกจ่ายผลงานได้ แต่ต้องไม่ใช้ในเชิงพาณิชย์ และใช้ในอนุญาตเดียวกันเมื่อดัดแปลงผลงาน

ช่องทางการสื่อสาร

THAILAND INSTITUTE OF JUSTICE (TIJ)

TIJ COMMOND GROUND

TIJTHAILAND.ORG

